Broedvogelinventarisatie in de duinen en landgoederen rond Noordwijk in 1992

samenstelling Rien Sluys en Hein Verkade

In dit artikel worden de resultaten van vijf, jaarlijks geïnventariseerde, gebieden beschreven.

1 Coepelduynen

Nachtegaal

Voor het vierde achtereenvolgende jaar werd dit duingebied in z'n geheel geïnventariseerd. Het deel dat in de gemeente Katwijk ligt werd onderzocht door Frank van Duivenvoorde (in 18 uur), terwijl Kees Verweij (11 uur) en Jelle van Dijk (15 uur) het Noordwijkse deel voor hun rekening namen. De gegevens op de veldkaarten werden volgens de richtlijnen van het Broedvogel-Monitoring Project van SOVON uitgewerkt.

Tabel 1: Broedvogels van de Coepelduynen: 1984 en 1989 t/m 1992

Soort	84	89	90	91	92
Bergeend	-	2	1	1	1
Wilde Eend	6	4	2	2	1
Patrijs	3	10	9	7	8
Fazant	5	3	3	2	3
Scholekster	1	1	-	-	-
Wulp	1	1	1	1	1
Stormmeeuw	-	1?	-	-	-
Tortelduif	-	-	1	1	1
Houtduif	2	6	7	4	2
Groene Specht	-	-	-	1	-
Koekoek	3	7	4	4	3
Veldleeuwerik	28	26	20	16	6
Graspieper	24	38	41	39	22
Witte Kwikstaart	-	-	-	1	-
Winterkoning	6	3	9	5	1
Heggemus	34	34	47	27	28
Roodborst	-	-	-	2	-
Nachtegaal	-	6	6	4	-
Kuifleeuwerik	1-2	-	-	-	-
Roodborsttapuit	6	6	8	7	2
Tapuit	9	9	11	12	5
Merel	6	16	20	16	14
Sprinkhaanrietzanger	-	2	1	1	1
Bosrietzanger	-	3	-	-	-
Braamsluiper	1	1	1	1	3
Grasmus	19	35	35	23	34
Tuinfluiter	-	-	-	-	1
Zwartkop	-	1	1	1	-
Spotvogel	-	-	1	1	-
Tjiftjaf	-	1	6	1	3
Fitis	14	30	24	9	8
Pimpelmees	-	-	-	1	-
Koolmees	3	3	2	2	3
Vlaamse Gaai	-	1	-	-	-
Ekster	8	5	6	7	3
Kneu	36	43	51	47	15
Totaal aantal soorten	21	28	26	30	24
Totaal aantal broedparen	217	297	317	243	196
Inventarisatietijd in uren	49	74	65	46,5	44

Het broedseizoen van 1992 bracht veel dagen met prima weer om vogels te tellen. Helaas resulteerde dit bij veel soorten niet in hogere aantallen. Zonder meer kan van een sterke verarming van de avifauna worden gesproken. Het duidelijkst komt dit tot uitdrukking in het totaal aantal broedparen per jaar. Het totaal van 1992 zou nog lager zijn geweest als het terrein van de camping niet intensief was onderzocht. Dit terrein voegde nu de volgende aantallen aan het totaal toe: Heggemus 4, Merel 5, Grasmus 3, Tuinfluiter 1, Fitis 4, Koolmees 2 en Kneu 2. In 1991 werden slechts 12 paren broedvogels op de camping vastgesteld.

Tot de karakteristieke soorten van de Coepelduynen, een typisch zeedorpenlandschap met veel duingraslanden en weinig struweel, behoren grondbroeders als Veldleeuwerik, Graspieper, Tapuit en Roodborsttapuit. Juist bij deze soorten zien we een sterke achteruitgang. Het heeft er alle schijn van dat de Vos nu ook de stand van deze soorten sterk gaat beïnvloeden. Zelfs een soort als de Tapuit die in konijneholen broedt, schijnt niet veilig voor deze predator te zijn. In de duinen van Berkheide, Schoorl en Meyendel is waargenomen dat vossen holen met jonge Tapuiten aan het uitgraven waren. Dit jaar werd in de Coepelduynen slechts eenmaal een paartje met jongen gezien. Daar het in veel andere duinterreinen ook slecht met de Tapuit gaat, is nauwelijks te verwachten dat er aanvulling vanuit andere

duingebieden zal plaatsvinden.

Bij de struweelbroeders is de ontwikkeling iets rooskleuriger. Door het verwijderen van de begroeiing uit de Guytedel verdween een geschikt broedgebied voor Hegge- mus, Fitis, Grasmus en Kneu. Deze soorten wisten zich in het gebied als geheel echter goed te handhaven. Nu de stand van de Nachtegaal op veel plaatsen in de duinen stabiliseert of iets terugloopt, wordt de zeereep van de Coepelduynen niet meer bezet. Volgend jaar zal de toegangsregeling van dit duingebied ingrijpend worden gewijzigd. Aan de noordzijde is een voor iedereen toegankelijk voetpad aangelegd. Aan de zuidzijde zal een dergelijke doorsteek ook gerealiseerd worden. De hoge rasters zullen verdwijnen en het jaarkaartensysteem wordt afgeschaft. In de broedtijd zal het kerngebied voor het publiek gesloten worden. Buiten de broedtijd moeten honden worden aangelijnd. Wat de invloed van deze veranderingen op de vogelstand zal zijn, is moeilijk aan te geven, omdat die vogelstand in de laatste twee jaar sterk is verarmd zonder dat er van intensivering van de recreatie sprake was. De invloed van een ander recreatiebeleid zal dan ook moeilijk zijn vast te stellen.

2 Noordduinen-west.

Grasmus

Grootte: 53 ha. Onderzoekers: Arie Cramer en Jan Glasbergen. Voor het negende achtereenvolgende jaar werd deze kavel onderzocht. Het gebied bestaat voornamelijk uit duingraslanden, struweel en laag, aangeplant loofhout. Plaatselijk is nog een restant naaldhout aanwezig.
Ook in deze kavel gaat de Veldleeuwerik langzaam achteruit. De vogels broeden hier voornamelijk op een voormalige kapvlakte, met een mozaiek van schaars begroeide mosvlakten met lage kruiden en helmgraslanden. Langzamerhand begint dit gebied blijkbaar te veel begroeid te raken.

Tabel 2: Broedvogels van de Noordduinen-west 1984-1992

Soort	84	85	86	87	88	89	90	91	92
Bergeend	-	-	-	1	1	1	-	(1)	
Wilde Eend	1	1	2	2	1	1-	2	-	
Torenvalk	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Patrijs	2	4	3	3	2	3	2	1	-
Fazant	1	2	2	1	1	1	1	1	1
Kievit	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Wulp	2	1	1	1	1	1-	-	-	
Houtduif	10	13	14	9	7	7	8	8	5
Turtelduif	3	1	3	1	1	3	4	3	3
Koekoek	2	3	2	2	3	2	1	1	2
Veldleeuwerik	15	16	14	12	12	13	12	11	4
Boompieper	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Graspieper	12	7	7	6	9	18	22	17	22
Winterkoning	-	1	1	-	1	8	8	3	1
Heggemus	20	19	25	24	27	17	16	14	18
Roodborst	1	-	-	-	-	-	1	-	1
Nachtegaal	6	9	14	16	13	11	11	15	14
Roodborsttapuit	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Tapuit	5	4	6	6	7	9	7	6	2
Merel	5	5	5	3	5	6	3	2	2
Sprinkhaanrietzanger	-	1	2	1	1	1	-	1	-
Bosrietzanger	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Braamsluiper	-	3	2	2	1	2	2	2	1
Grasmus	15	15	11	17	21	15	13	10	9
Fitis	21	14	13	16	24	22	16	10	7
Koolmees	2	3	1	3	3	1	-	-	-
Vlaamse Gaai	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Ekster	5	7	7	8	8	8	8	7	6
Zwarte Kraai	-	2	2	2	2	1	-	-	1
Ringmus	-	1	2	3?	-	1	-	-	-
Kneu	35	30	25	14	12	12	10	9	9
Inventarisatie-tijd in uren	35	32	33	33	33	36	33	33	32

3 Noordduinen-oost

Inventarisatie: Jelle van Dijk. Grootte: ca. 34 ha. Deze kavel werd voor het vierde achtereenvolgende jaar onderzocht.
Het gebied bestaat grotendeels uit dennenbos. Alleen langs de Weideweg is loofhout aanwezig.

Tabel 3: Broedvogels van de Noordduinen-oost in 1989 t/m 1992

Soort	89	90	91	92
Fazant	2	2	2	2
Houtsnip	-	-	-	1
Holenduif	1	-	2	2
Houtduif	9	10	16	7
Turtelduif	1	1	-	1
Bosuil	-	-	-	1
Zwarte Specht	1	-	-	-
Grote Bonte Specht	1	1	1	1
Boompieper	5	5	2	-
Winterkoning	13	10	4	3
Heggemus	2	3	3	2
Roodborst	21	13	11	9
Nachtegaal	4	2	3	-
Merel	9	9	3	4
Zanglijster	1	-	-	-
Grote Lijster	2	1	-	-
Tuinfluiter	1	-	-	-

Zwartkop	5	5	3	5
Fluiter	-	1	-	-
Tjiftjaf	11	9	10	8
Fitis	10	7	4	1
Staartmees	-	-	-	1
Glanskop	3	1	2	2
Kuifmees	2	3	4	2
Pimpelmees	2	-	1	1
Koolmees	4	4	5	3
Boomkruiper	4	4	4	3
Vlaamse Gaai	3	3	5	1
Ekster	2	-	-	-
Zwarte Kraai	1	3	2	-
Vink	8	11	8	9
Groenling	1	2	4	3
Inventarisatietijd in uren	19	21.5	20	12

Enkele opmerkingen bij de lijst.
1. Met de lijsters gaat het niet geweldig. De Grote Lijster werd in het geheel niet waargenomen, de Zanglijster werd alleen op de nabij gelegen campings gehoord en het aantal Merels bleef zeer laag.
2. Ook in de Noordduinen doen de bodembroeders het slecht. De Nachtegaal en de Boompieper verdwenen geheel en van de Fitis werd nog slechts één territorium vastgesteld.
3. Het aantal Kuifmezen daalde weliswaar, maar van een werkelijke achteruitgang in de Noordduinen als geheel is waarschijnlijk geen sprake. Het onderzochte deel vormt slechts een deel van het gehele dennenbestand. Kuifmezen zijn moeilijk te lokaliseren en zwerven over aanzienlijke afstanden, ook tijdens de broedtijd. Het aantal paren voor het gehele bosgebied van de Noordduinen wordt geschat op zes tot acht.

4 Nieuw-Leeuwenhorst

Inventarisatie: Marian Bos en Dick Hoek. Groote ca. 15 ha. Voor het negende achtereenvolgende jaar werd dit terrein volgens BMP-methode onderzocht. De bodembroeders, zoals Wilde Eend Meerkoet Fazant en Fitis deden het dit jaar in Nieuw-Leeuwenhorst minder goed dan in 1991.

In tegenstelling tot Offem handhaaft de Grauwe Vliegenvanger zich goed op dit landgoed. Met de Blauwe Reiger daarentegen wil het maar niet lukken, wel worden regelmatig diverse bomen als slaapplaats gebruikt. Opmerkelijk is dat de Boomklever er voor het eerst sinds jaren heeft gebroed terwijl deze soort juist voor het eerst in 1992 als broedvogel op Offem ontbreekt.

Een spectaculaire waarneming was op 5 maart een Appelvink, misschien een nieuwe broedvogelsoort in de toekomst?

Tijdens het inventariseren werden als zoogdiersoorten een Egel, een Vos en een Ree waargenomen.

Tabel 4: Broedvogels van een gedeelte van Nieuw-Leeuwenhorst: 1984-1992

Soort	84	85	86	87	88	89	90	91	92
Blauwe Reiger	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Wilde Eend	3	5	6	5	5	9	5	13	8
Sperwer	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Torenvalk	1	1	1	1	0-1	-	-	-	-
Fazant	1	2	2	2	2	3	3	3	1
Waterhoen	2	1	1	1	1	2	2	2	2
Meerkoet	-	2	1	2	2	-	-	1	-
Houtsnip	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Holenduif	4	7	6	7	8	7	8	11	8
Houtduif	20	15	16	15	12	12	13	15	15
Turkse Tortel	2	1	2	2	2	2	3	3	3
Tortelduif	5	5	6	6	4	1	1	1	4
Koekoek	1	1	-	1	1	-	-	-	1
Bosuil	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ransuil	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Groene Specht	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Grote Bonte Specht	7	7	7	6	5	5	5	6	6
Kleine Bonte Specht	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	17	17	12	16	21	26	24	16	17
Heggemus	9	8	5	5	2	4	4	5	6
Roodborst	16	19	20	14	20	19	24	21	24
Nachtegaal	-	-	1	3	2	2	2	4	4
Gekraagde	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Merel	19	17	18	14	15	17	18	14	16
Zanglijster	4	4	5	5	4	4	4	4	6
Grote Lijster	-	-	-	-	-	1	1	2	1
Bosrietzanger	1	2	1	1	-	1	-	-	-
Grasmus	-	-	1	1	-	1	-	1	-
Tuinfluiter	2	4	5	7	8	5	4	4	2
Zwartkop	9	11	9	7	8	9	9	4	9
Fluiter	-	-	-	2	4	-	1	-	-
Tjiftjaf	12	10	9	10	11	10	11	10	8
Fitis	13	10	8	7	6	5	5	5	2
Grauwe Vliegenvanger	1	3	-	4	1	3	2	3	3

Staartmees	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Glanskop	3	2	4	5	4	4	3	3	4
Matkop	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	20	22	15	21	18	15	15	21	21
Koolmees	35	34	31	26	25	22	21	24	23
Boomklever	2	1	-	2	1	-	-	-	1
Boomkruiper	5	7	6	5	5	6	6	6	6
Wielewaal	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vlaamse Gaai	4	3	3	3	4	3	3	3	3
Ekster	2	2	2	2	2	3	4	4	4
Kauw	25	25	20	20-25	20	30	20	25	25
Zwarte Kraai	2	1	2	2	1	2	1	2	2
Spreeuw	22	20	12	15	5	10	3	2	7
Huismus	1	3	1	1	1	-	-	-	-
Ringmus	16	8	2	2	2	-	-	-	-
Vink	2	4	2	4	5	4	1	1	3
Groenling	1	4	1	1	1	-	-	-	-
Inventarisatie-tijd in uren	25	25	20	20	18	30	31	30	31

5 Offem

Inventarisatie: Hein Verkade. Grootte: ca. 32 ha. Voor het 21e achtereenvolgende jaar werd Offem onderzocht. De begroeiing van het landgoed verandert de laatste jaren sterk. Minder onderhoud heeft op een aantal plaatsen een verdichting en verwildering van de ondergroei tot gevolg gehad. Soorten als Winterkoning en sinds dit jaar de Nachtegaal profiteren hiervan. Daarnaast veroudert het bos steeds meer. Vooral in delen waar een aantal jaren geleden kaalslag plaats vond zijn inmiddels weer hoge bomen verrezen. Soorten als Fitis

Blauwe Reiger

en Tuinfluiter varen hier in eerste instantie wel bij, maar voelen zich in een hoger opgaand bos minder thuis. Zwartkoppen, Grote Bonte spechten en Tjiftjaffen profiteren hier juist van. Kool- en Pimpelmezen zouden hierdoor eigenlijk ook terrein moeten winnen. De negatieve aantalsontwikkeling bij deze soorten kan misschien verklaard worden door de toename van de Sperwer, waarvan nu 2 paar hun nest in Offem hebben. Mezen vormen samen met mussen een belangrijk deel van het voedsel van de Sperwer.

De Torenvalk broedde dit jaar vermoedelijk in een bosperceel even buiten Offem.
De achteruitgang van Wilde Eend, Waterhoen en Meerkoet kan worden toegeschreven aan de aanwezigheid van één of twee vossenfamilies. De Fuut als echte watervogel heeft van vossen minder te duchten. De aantalsschommelingen in deze soort worden verklaard door het feit dat Futen het ene jaar net binnen, en het andere jaar net buiten de grenzen van het inventarisatiegebied hun nesten bouwen.
Een opvallende aantalstoename zien we tot slot bij de Zanglijster, een soort welke de laatste jaren in heel Nederland als broedvogel flink achteruit is gegaan!

Tabel 5: Broedvogels van Offem: 1984-1992

Soort	84	85	86	87	88	89	90	91	92
Fuut	2	1	1	3	-	-	-	-	2
Blauwe Reiger	15	22	18	21	21	28	40	33	27
Wilde Eend	5-10	5-10	14	15	9	7	11	9	5
Sperwer	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Torenvalk	1-2	1	1?	-	-	-	-	1	-
Boomvalk	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Fazant	2	2	2	3	3	4	3	2	3
Waterhoen	5	1-3	2-4	4	2	5	8	8	5
Meerkoet	-	-	1	-	3	5	8	7	2
Holenduif	5	3-4	4	7	6	10	10	8	10
Houtduif	20	25	20	15	19	32	24	20	24
Turkse Tortel	4	3	3	1-2	2	1	3	-	-
Tortelduif	3	4	-	1	1	2	-	1	
Bosuil	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gierzwaluw	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Groene Specht	2-3	1	-	1	-	1	1	2	1
Grote Bonte Specht	2-3	2-3	4	3	4	4	4	4	5
Zwarte Specht	1?	-	-	-	-	-	-	-	
Winterkoning	23	14	15	19	23	31	43	37	38
Heggemus	6	7	5	4	3	5	6	8	6
Roodborst	10	9	17	17	12	24	28	25	21
Nachtegaal	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Merel	19	12-15	12	18	16	36	32	37	33
Zanglijster	3	1	3	5	5	7	5	3	7
Tuinfluiter	4	?	3	5	7	7	6	6	4
Zwartkop	6	7	7	6	6	10	10	8	10

Fluiter	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tjiftjaf	12	9	8	10	11	17	29	20	20
Fitis	8	6	8	10	7	8	7	7	5
Grauwe Vliegenvanger	-	-	-	1	-	1	2	-	-
Staartmees	2	-	2	-	1	2	2	2	2
Glanskop	-	0-1	-	1	-	1	2	1	1
Pimpelmees	15	12	4	16	13	16	21	26	19
Koolmees	35	33	15	33	23	27	36	39	30
Boomklever	-	1	1?	2	1	1	1	2	-
Boomkruiper	6	6	7	4	5	6	9	9	6
Wielewaal	1?	-	-	-	-	-	-	-	
Vlaamse Gaai	2-4	2-3	3-4	3	2	4	2	4	4
Ekster	2	1	1	1	1	1	2	3	3
Kauw	12-15	15-20	20	15-20	7	12	8	10	11
Zwarte Kraai	-	1-2	1	1	1	3	2	3	3
Spreeuw	15	10	25	15	?	14	13	13	11
Huismus	8	5	7-9	?	?	4	?	3	4
Vink	2	-	-	2	2	1	-	-	
Groenling	3	0-2	0-2	2	2	2	-	1	-
Nijlgans	1?	-	-	-	-	-	-	1	1
Inventarisatietijd in uren	24	10.5	18	21	21	28.5	29	43	33

?: aanwezig als broedvogel, aantal niet bekend

Broedvogelinventarisaties in de Amsterdamse Waterleidingduinen in 1992

Samenstelling Rien Sluys

In dit artikel worden de inventarisaties die plaatsvonden in de 5 kavels in de Amsterdamse Waterleidingduinen beschreven. Tevens is er een zogenaamd secundair kavel, De Blink/Langevelderduin onderzocht. Dit is een gebied dat niet ieder jaar wordt geïnventariseerd, maar waarvan telgegevens wel van belang zijn.

1 Gijs Kokkieshoek

geïnventariseerd door E.Aartse

Tapuit

Terreinomschrijving:
Het geïnventariseerde gebied wordt in het noorden begrensd door de Halfwegse Slag, in het oosten door het rijwielpad, in het zuiden door de Langevelderslag en in het westen door de Houtweg. Het terrein heeft een oppervlakte van circa 47 ha. waarvan:
circa 7 ha. duinberkenbos
circa 15 ha. duindoorn/vlierstruweel
circa 5 ha. stuifzand en stuifplekken
circa 20 ha. open duin met Duinriet, Zandzegge en Helm. Volgens het beheersplan wordt een beperkte verstuiving toegelaten.
Het terrein is erg geaccidenteerd. Vanaf de Langevelderberg (27 m + NAP) loopt het terrein glooiend af naar de Langevelderslag en de Halfwegse Slag.
Paden komen in het terrein niet meer voor. De oude voerbanen zijn thans geheel dichtgegroeid. De Rozendel is nauwelijks meer begaanbaar.

Tabel 1: Broedvogels van Gijs Kokkieshoek: 1986 t/m 1992

Soort	86	87	88	89	90	91	92
Bergeend	-	-	-	1	-	-	-
Patrijs	1	1	1	-	-	-	-
Fazant	3	3	3	3	3	2	1
Scholekster	-	-	-	1	-	-	-
Wulp	2	2	-	1	1	1	-
Houtduif	16	14	12	9	6	7	5
Tortelduif	2	2	2	2	1	1	1
Koekoek	1	1	1	1	1	1	1
Boomleeuwerik	1	1	1	2	1	1	1
Boompieper	5	3	3	3	5	4	1
Graspieper	1	-	2	2	-	2	1
Winterkoning	3	3	4	6	5	2	3
Heggemus	18	19	16	18	19	17	23
Roodborst	1	-	-	2	1	1	1
Nachtegaal	15	16	14	10	13	16	13
Gekraagde Roodstaart	-	-	-	-	-	1	-
Roodborsttapuit	1	1	1	2	2	1	1
Tapuit	8	12	11	10	3	2	3
Merel	8	8	8	10	8	6	3